

L I T T E R A T U R

RELIGIOUS LIBERTY: An Inquiry. By M. Searle Bates. International Missionary Council. New York — London 1945. XVIII + 604 sider. 3.50 dollars. — 10 sh. 6d. og 17 sh. 6d.

Dette verk er en vitenskapelig bedrift. En skal ikke ha lest mange sidene før en forstår at en har en fullblods forsker for seg. Boken bærer bud om en imponerende lærdom. Forfatteren fører opp i litteratur-listen over 400 verker på 9 forskjellige språk (engelsk, fransk, tysk, spansk, italiensk, dansk, latin, japansk og kinesisk). Han siterer Sokrates og Shaw, Chrysostomus og Chiang Kai-shek, Luther og Lenin, Innosens III, Cromwell, Napoleon, Pascal, Walt Whitman, Salvador de Madariaga og mange, mange andre. Det blir videre vist til en rekke historiske dokumenter: religiøse, juridiske, politiske osv., som Bhagavad-gita, de 39 artikler, Nantes-ediktet, Montreux-avtalen og De forente nasjoners erklæring av 1. jan. 1942.

Den amerikanske forfatter av denne enestående undersøkelse av religionsfriheten har en lysende akademisk karriere bak seg. Han har studert ved flere universiteter, bl. a. Oxford hvor han ble MA, og Harvard hvor han tok den filosofiske doktorgrad. Han har vært både Rhodes scholar og Rockefeller Foundation fellow. Han har besøkt de fleste land i Europa. Han var i India i 1938 i forbindelse med verdensmisjonsmøtet i Tambaram. I Japan har han vært gjentatte ganger. Og China kjenner han som få gjennom mange års opphold der som misjonær og forsker. Dr. Bates er professor i historie ved det kristne universitet i Nanking. Siden 1939 har han vært konsulent for Det internasjonale misjonsråd i saker som angår det fjerne Østen.

Den første halvdel av boken gir en fyldig framstilling av religionsfrihetens problemer i dag (s. 1—131) og i historien (s. 132—294). Deretter drøfter forfatteren religionsfrihetens «hva» og «hvorfor», dens idé og grunnlag (resp. s. 295—377 og s. 378—473). Så følger et kapittel om religionsfriheten i lovgivningen (s. 474—545). Og endelig sammenfattes det hele i «Konklusjoner og forslag» (s. 546—582).

Det er umulig i en kort melding som dette å gå i enkeltheter. Vi vil bare nevne at vi ikke alltid kan være enig i forfatterens synsmåter og slutninger. Vi kan f. eks. ikke se det annerledes enn at den bibelske åpenbarings enestående og eksklusive karakter kommer til kort i dr. Bates' framstilling (jfr. s. 562 f., 558, 372, 417 f. o. fl.). Enhver religion må ha rett til fri utfoldelse

av sitt indre liv, inkl. retten til å vinne proselytter (NB ved hjelp av å n d e-
lige midler). Men bare evangeliet er absolutt. Det kristne syn på religions-
friheten har etter vår mening dr. Kraemer gitt et ganske annerledes klart
uttrykk for i sitt mesterverk «The Christian Message in a non-Christian
World» (se særlig s. 45) — et verk som en for øvrig leter forgjeves etter
i dr. Bates' litteraturfortegnelse.

I formell henseende kan det gjøres den innvending at undersøkelsen på
grunn av de mange og til dels meget lange sitater er blitt unødig omfat-
tende og detaljrik. En annen rekkefølge av de hovedavsnitt som stoffet er
gruppert om, kunne nok også ha vært på sin plass. Som professor Barker
har gjort oppmerksom på i sin melding av dr. Bates' bok i International
Review of Missions (1946, s. 90), ville det være naturlig først å definere
begrepet religionsfrihet, dernest å gi et historiskattersyn, så et aktuelt
utsyn osv. Om dr. Bates' disponering av det veldige materiale som her
kommer i betraktning, er for øvrig bare godt å si.

Om nødvendigheten av den undersøkelse som dr. Bates med så stor
dyktighet har foretatt, kan det ikke være noen som helst tvil. Som forfat-
teren klart påviser er religionsfriheten i dag i faresonen i de fleste land i
verden. Den kjensgjerning at forordet er datert 4. januar 1945 — altså før
fiendtlighetene sluttet — forandrer ikke dette forhold. Om stillingen i visse
land og områder er blitt bedret etter «freden», er den i andre land og om-
råder til gjengjeld blitt betraktelig forverret. Og vi må være forberedt på
en ytterligere tilspissing av situasjonen. I den muhammedanske verden er
problemet allerede akutt. I India kan vi vente store forandringer i nær fram-
tid. Selv ikke i China — toleransens klassiske land — er utsiktene bare de
beste (jfr. dr. Bates' artikkel om religionsfrihet i China i IRM, 1946, s.
165—173).

Kampen må tas opp. Det gjelder de høyeste verdier. «Liberty is of the
nature of man» (s. 582) — å være menneske er å være fri. **O. G. M.**

SVENSKA KYRKANS MISSIONSSTYRELSES ÅRBOK 1946. S. K. M. Upp-
sala 1946. 215 sider. Kr. 2.—.

En utmerket publikasjon. Innholdet er rikt og allsidig. Utstyr, papir og
trykk er førsteklasses. Blant de seks artiklene som utgjør bokens første del,
merker en seg særlig ««Missionens bibliska grund» av professor A. Fridrich-
sen, og «Missionens plats i vår kristna tro» av professor Hj. Lindroth. Års-
meldingene (s. 69—169) er velskrevne og orienterende. Vi får et godt inn-
blikk i arbeidet på S. K. M.s forskjellige felter (China, India, Syd-Afrika,
Rhodesia og Tanganyika) samt hjemmearbeidet. Portrettserien (s. 171—
180) presenterer for oss «de som gått och de som kommit». Som bilag
følger en fyldig fortegnelse over misjonsarbeidere ute og hjemme, misjons-
stasjoner, statistiske opplysninger osv. Det finnes også fem karter (for de
fem felter). Disse er klare og oversiktlige. **O. G. M.**

DET JØDISKE FOLKETS SKJEBNE. FORTID — NATID — FRAMTID.

Av Hugo Valentin. Oversatt av Nils Brantzeg. Aschehoug, Oslo, 1946.
286 s. Kr. 13.44 og 16.80.

«Denne bok er skrevet i bevisstheten om det splittede jødiske folks bunn-
løse nød, men også om de muligheter for redning som er skapt av denne,»
sier forfatteren i forordet. Og denne karakteristikk er riktig. «Men kan så
jødespørsmålet overhodet løses?» spør han videre. «Det er dette spørsmål
denne bok vil gi svar på.»

Det er selvsagt at en etter dette går til lesningen med store forventninger. Hvilken epokegjørende løsning har han så funnet?

Det skal med en gang sies at boken er et meget verdifullt historisk skrift. Og likesom i tidligere arbeider fra Valentins hånd, som «Antisemittismen i historisk lys» og «Sionismen», blir saken allsidig belyst. Det er særlig de store katastrofer i jødefolkets liv og de politiske forutsetninger som her blir behandlet. Framstillingen er saklig og levende og vel historisk fundamentert.

Men ut over det rent profanhistoriske kommer forfatteren heller ikke. Når saken stilles inn under framtidige perspektiver, kommer svikten i hans løsningsforslag klart i dagen. Bedømt ut fra kristent synspunkt er de vesentlige momenter i Israels bevegede historie og framtidige liv forbigått. Forfatteren forbigår ikke Det gamle testamente som historisk dokument, men åpenbaringen regnes ikke med. Det hele betraktes som naive fortellinger om fortiden. Profetien utelates, og underet i Israels historie finnes ikke. Israels utvalgelse og dets historiske plass i Guds frelsesplan, er ham helt ukjent. Det blir derfor heller ingen plass for begrepet «forherdelse» fra Det nye testaments terminologi, og heller ikke for løftene om den framtidige frelse. Den eneste antydning som finnes til denne side av saken, er forordets begynnelse, som siterer en gammeljødisk forestilling, nemlig at Israel skal gå under, unntatt en liten rest som blir reddet for framtiden. Dette har preget frommes tankegang gjennom tidene helt til det siste, sier han, og avviser dermed at dette er noe profetisk ord med reell kraft og innhold.

Valentin er sionist, og hans løsning av spørsmålet er sionismens. Dermed er også alt sagt om synet på Guds åpenbaring i G. T. og N. T. Kristendommen er datter av jødedommen, historisk sett. Men ut over det profanhistoriske har kristendommen ingen verdi.

Det sier seg selv at når tingene forenkles i den grad som her er tilfelle, blir det lett nok å framvise en årsaksrekke som med logisk konsekvens må føre til en tilsvarende rekke katastrofer.

At der har vært syndet blodig mot jødefolket, kan ingen bortforklare. Historiens dom vil bli stående uimotsagt på dette punkt. Men en skal også merke seg at det fra den kristne kirkes side har vært sagt tydelig ifra, at Israel er det gamle åpenbaringsfolk som Gud utvalte seg, og at det overfor Gud ingen forskjell er på «jøde og greker». Det er nettopp kristendommen som hevder og har hevdet det sanne menneskeverd. Men sekularismen har også den ting i sitt følge at menneskeverdet blir tråkket under fot, og ut av denne onde rot vokser antisemittismen fram.

Men løsningen som Valentin mener seg å ha funnet, består i den politiske samling og gjenreising i Palestina. Assimilasjon kan nok til en viss grad være løsning. Men bare for noen enkelte, og blant dem hører de dømte. De regnes som tapte for sitt folk. Men folkets gjenfødelse og fornyelse skal og må skje på historisk jord. Og så diskuteres Palestinaproblemet og Palestinamandatet inngående. Alt tatt i betraktning mener han å kunne vise at saken kunne løses i et nå, bare seierstatene ville legge velvilje og ærlighet for dagen. Det hele beror nå bare på det politiske termometer.

Med all respekt for de politiske bestrebelsler og for den innsats som har vært gjort av jøder i Palestina, er det fra kristent synspunkt klart at folkets gjenfødelse og innsettelse i sine gamle rettigheter som folk, er betinget av ganske andre ting enn verdenspolitikken. Det er som Guds folk de eier løfter om en lysende framtid. Og han som har verdensstyret i sin hånd, han kan samle og gjenreise sitt folk, likesom han slo og spredte dem, når de bare vil følge hans vei og bli gjenfødt til en levende gudstro ved Messias, han som er veien, sannheten og livet. Men det er ennå langt igjen.

Selv om Valentins bok lider av ganske store mangler når det gjelder å gi en virkelig vurdering av Israels skjebne, vil den hos en kristen leser — sine mangler tiltross — vekke de kristne tanker sterkt til live og vise fattigdommen i sionismens åndelige syn. Bibelen gir en langt rikere og bedre løsning av jødespørsmålet. Hvor lenge skal de ennå vandre i blinde før de finner veien tilbake til sin plass i Guds rike? En mann som Valentin ville ha ytet sitt folk en uvurderlig hjelp om han hadde kunnet peke på denne vei.

O. Duesund.

MENS KAMPEN STO. Av G. Andr. Meling. Det Norske Misjonsselskaps Forlag, Stavanger 1946. 240 sider. Kr. 7.60 og 10.50.

Denne boken er en hilsen til de norske misjonsvenner fra NMS' misjonærer på Madagaskar under krigen. I 1943 besluttet de at det skulle skrives en bok som erstatning for den lange tausheten i Norsk Misjonstidende og Korsmerket. Misjonsprest Meling fikk i oppdrag å skrive boken.

Leseren blir straks fengslet, og boken beholder hele tiden oppmerksomheten. Dette skyldes både det dramatiske stoff og forfatterens måte å fortelle på. Ofte fører en av misjonsprestens kolleger pennen. Derved får en et mer allsidig inntrykk av forholdene på Madagaskar under krigen. Men det blir også en god del gjentakelser.

Da Norge ble okkupert, hadde gasserne valget mellom å se mye av arbeidet nedlagt, eller å påta seg utgiftene selv. De valte det siste, og klarte det over forventning. De kristne gasseres ansvarsbevissthet og offervilje har under krigen utviklet seg slik at man i Innlandet på det nærmeste er økonomisk selvhjulpne, mens Vest- og Østkysten er kommet et godt stykke på vei.

Utviklingen av kirkestyret har nådd et viktig stadium i disse årene. Østkysten er i likhet med de to andre konferanser nådd til topps i sin kirkeorganisasjon. Og man planlegger det siste skritt på dette område: opprettelsen av en synode bestående av de tre norske og de to amerikanske kretser. Dermed vil den luthersk-gassiske kirke være en virkelighet.

Fra å være en misjonskirke er den gassiske kirke under krigen nådd fram til å bli en misjonerende kirke. Det første skritt i den retning ble tatt i Betafo — den første norske stasjon på Madagaskar. Det skjedde i forbindelse med feiringen av NMS' 100-års jubileum i 1942.

Det norske kristenfolk er misjonsprest Meling og alle som står bak ham i dette arbeid, stor takk skyldig. Foruten dette innblikk i Madagaskars kirkehistorie, lærer en å kjenne en av de norske «utefronter» fra den tiden kampen sto.

H. C. M.

HEDENSKAP OG KRISTENDOM I INDIA. Av J. J. Olstad. Santalmisjonens Forlag, Oslo 1945. 156 s. Kr. 6.72.

Forfatteren trekker fram spredte trekk fra forholdene i India. Det er ingen egentlig sammenheng mellom det som fortelles. Men likevel er boken en enhet. Det er nemlig ikke turistene, men misjonæren som har gjort sine iakttagelser. Hans notater bidrar derfor til å belyse det indiske hedenskap og kristendommens evne til å beseire dette. J. J. Ofstad har sin egen lune måte å fortelle på.

En gjør oppmerksom på det bilag som senere er kommet, med rettelser av noen tallfeil. En har imidlertid glemt å rette bokens opplysning om tidspunktet for J. F. Fabricius' bibeloversettelse (s. 61). Forfatteren har sikkert ment 1750 (ikke 1650). Da ble nemlig N. T. ferdig. G. T. forelå først 1796.

H. C. M.